

เงินบาทผันผวน แบงก์ชาติทำอะไร

วรพร ทวีทรัพย์ไพบูลย์
พัชรภรณ์ โชคชัยเสรี
ฝ่ายนโยบายและกำกับดูแลการแลกเปลี่ยนเงิน
ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในช่วงที่ผ่านมา เมื่อเกิดสถานการณ์ที่ค่าเงินบาทเคลื่อนไหวเร็วไม่ว่าจะอ่อนค่าหรือแข็งค่า ก็มักมีเสียงสอบถามจากผู้นำเข้าส่งออกว่าแบงก์ชาติทำอะไรอยู่ ดูแลค่าเงินหรือเปล่า เพราะคนส่วนใหญ่เข้าใจว่าแบงก์ชาติมีหน้าที่ “ดูแลค่าเงินบาท” ให้มันนิ่งๆ แต่นั่นเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไป เพราะระบบอัตราแลกเปลี่ยนของไทยเราเปลี่ยนเป็น managed float แล้วหลังปี 1997 (ก่อนหน้านั้น เป็นแบบตรึงค่าเงินไว้กับตระกร้าสกุลเงินคู่ค้าสำคัญหรือ basket fix) ค่าเงินบาทจึงสามารถเคลื่อนไหวไปตามแรงซื้อแรงขายหรือที่เรียกว่ากลไกตลาด และแบงก์ชาติจะ “ดูแล” เมื่อเกิดความผันผวนสูงผิดปกติ ที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจเท่านั้น โดยการ “ดูแล” ของแบงก์ชาติเป็นเพียงการซื้อเวลาให้ผู้ประกอบการได้ปรับตัวและทำได้เพียงช่วงสั้นๆ เพราะการฝืนกระแสตลาดจะเป็นการสะสมความเสี่ยงที่จะก่อปัญหาในระยะยาวเช่นกัน

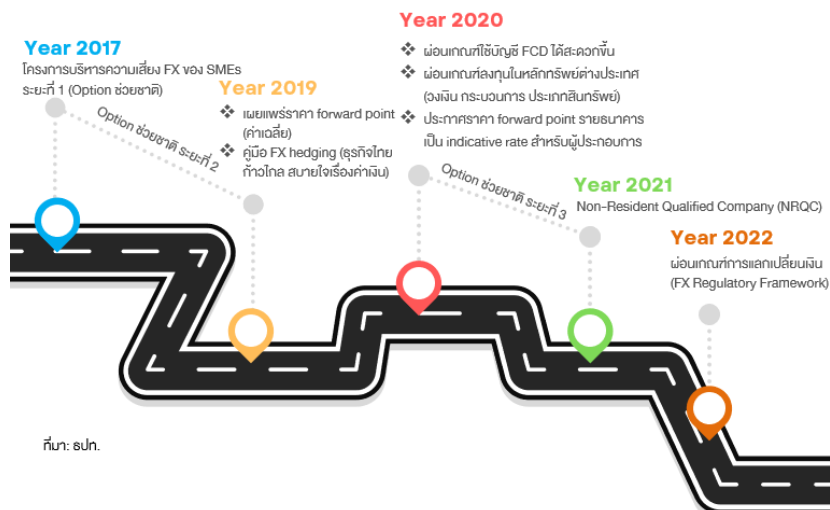
ผู้ประกอบการต้องเตรียมตัวรับมือเรื่องค่าเงินอย่างไร เมื่อแบงก์ชาติช่วยได้เพียงบางจังหวะและในระยะสั้นเท่านั้น ในขณะที่ภาวะค่าเงินบาทจะมีโอกาสผันผวนขึ้นอีกในอนาคต ตามสถานการณ์เศรษฐกิจการเมืองของโลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ไม่แน่นอน ซับซ้อน ยากต่อการคาดเดา คำตอบคงไม่พ้น “การบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน” ซึ่งปัจจุบันมีอยู่หลายเครื่องมือด้วยกัน เช่น สัญญา forward จะช่วยให้ผู้ประกอบการไม่ต้องลุ้นว่าเมื่อแปลงรายได้หรือรายจ่ายสกุลเงินตราต่างประเทศเป็นบาท แล้วจะได้เงินบาทเท่าไร เพราะได้จองราคาไว้ล่วงหน้าก่อนแล้ว หรือการทำ netting/matching รายได้รายจ่ายสกุลเงินตราต่างประเทศ เพื่อให้เกิดการหักกลบรายรับรายจ่ายสกุลเงินตราต่างประเทศกันไป เป็นต้น เครื่องมือเหล่านี้จะทำให้ผู้ประกอบการ lock รายได้ รายจ่าย (ต้นทุน) ที่เป็นเงินบาทได้ จึงหมดห่วงที่จะต้องลุ้นว่าสุดท้ายรายได้รายจ่ายสกุลเงินตราต่างประเทศนั้นจะแปลงเป็นบาทได้เท่าไร และจะมีกำไรหรือขาดทุนเท่าไร เพราะค่าเงินเป็นเรื่องที่ยากจะคาดเดา การบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนจึงเป็นเสมือน “วัคซีน” ที่จะช่วยเสริมภูมิคุ้มกันให้ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับ SMEs เพราะความผันผวนของค่าเงินบาทอาจส่งผลกระทบต่อฐานะของธุรกิจได้ค่อนข้างมาก

แบงก์ชาติได้ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการได้ “เข้าใจ” ความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน และสนับสนุนให้ “ใช้ได้” มาอย่างต่อเนื่องผ่านโครงการต่างๆ ตั้งแต่ปี 2017 เดียววันนี้เราจะมารีวิว **ดูว่าแบงก์ชาติได้ทำอะไรบ้าง เห็นผลเป็นอย่างไร** ไปดูกันเลย

สารพันโครงการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน

เพื่อให้เข้าใจง่ายสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) สร้างความ “เข้าใจ” (2) ทำให้ “ใช้ได้” โดยในส่วนแรก การสร้างความ “เข้าใจ” แบงก์ชาติเน้นให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการผ่านช่องทางต่างๆ ทั้งการเข้าพบผู้ประกอบการ การจัดสัมมนา การจัดทำคู่มือ hedging infographic ต่างๆ การเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ หลาย

ท่านอาจยังไม่ทราบว่าเว็บไซต์
 แบงก์ชาติ (www.bot.or.th)
 มีข้อมูลที่เป็น ประโยชน์
 ท่านอยู่ ซึ่งรวมถึง คู่มือ
“ธุรกิจไทย ก้าวไกล สบายใจ
เรื่องค่าเงิน” ที่รวบรวมข้อมูล
 ที่เป็น ประโยชน์เกี่ยวกับ
 เครื่องมือบริหารความเสี่ยง
 จากอัตราแลกเปลี่ยนไว้อย่าง
 ครบถ้วน สำหรับ
 ผู้ประกอบการที่สนใจศึกษา
 เกี่ยวกับแนวทางการบริหารความเสี่ยงเพิ่มเติม

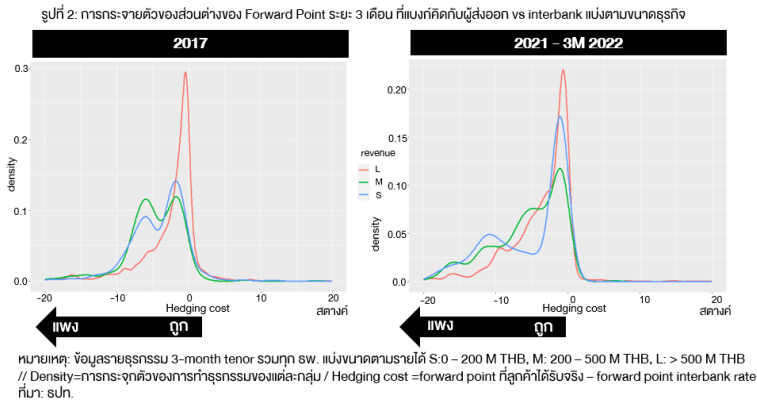
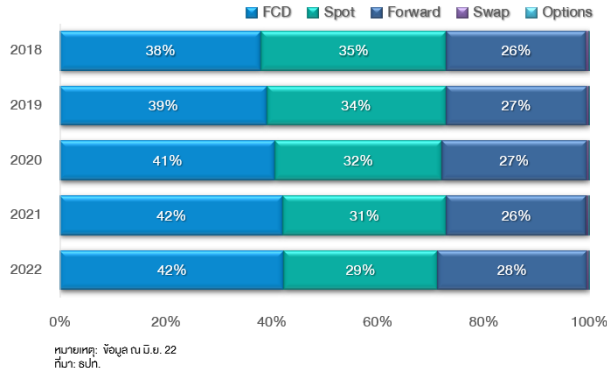
ในส่วนที่สอง การทำให้ “ใช้ได้” คือ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถบริหารความเสี่ยงได้อย่างที่ต้องการ ซึ่งมีโครงการเด่น ๆ เช่น

- **ปี 2017-2021 โครงการ Options ช่วยชาติ** เป็นความร่วมมือของหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐและธนาคารพาณิชย์จับมือกันตั้งแต่ปี 2017 ทั้งหลักทั้งต้นเพื่อให้ผู้ประกอบการ SMEs บ้านเราได้ทดลองใช้เครื่องมือบริหารความเสี่ยงที่เรียกว่า ประกันค่าเงิน (Options) โดยผู้ประกอบการจะได้รับวงเงินค่าธรรมเนียม (Option premium) สำหรับซื้อประกันค่าเงินกับธนาคารพาณิชย์ แล้วยังได้รับความรู้ทางการเงิน โดยเฉพาะการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนผ่านการร่วมอบรมและสัมมนา เรียกว่าครบเครื่องทั้งความรู้และได้ทดลองใช้เครื่องมือการบริหารความเสี่ยงอีกด้วย ซึ่งโครงการนี้ก็ต่อขยายมาเรื่อยๆ ตั้งแต่เปิดตัว phase 1 ในปี 2017 จนมาถึง phase 3 ซึ่งจบไปเมื่อปีที่แล้วนี้เอง
- **การเปิดเผยราคาเครื่องมือบริหารความเสี่ยงอัตราแลกเปลี่ยน** ตั้งแต่ปี 2019 มีการเผยแพร่ forward point รายธนาคารเพื่อให้ผู้ประกอบการใช้เป็น indicative rate สำหรับเปรียบเทียบราคาในการบริหารความเสี่ยงเบื้องต้น และกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันระหว่างธนาคารมากขึ้น นอกจากนี้ท่านที่สนใจใช้บัญชีเงินฝากเงินตราต่างประเทศ (Foreign Currency Deposit : FCD) สามารถเช็คอัตราค่าธรรมเนียมและเงื่อนไขบัญชี FCD รวมถึงรายชื่อธนาคารที่ยกเว้นค่าธรรมเนียมการโอนภายในธนาคารเดียวกันจากเว็บไซต์แบงก์ชาติได้อีกด้วย
- **การปรับปรุงเกณฑ์การแลกเปลี่ยนเงินภายใต้โครงการระบบนิเวศอัตราแลกเปลี่ยนใหม่ (New FX ecosystem)** ที่ทำให้ผู้ประกอบการ (1) ใช้บัญชี FCD ได้เสรี ไม่จำกัดยอดคงค้าง ซื้อฝาก โอนในประเทศเสรี (2) บริหารความเสี่ยงอัตราแลกเปลี่ยนได้ตามความเสี่ยงที่มี ไม่จำกัดเฉพาะผู้นำเข้าส่งออกเท่านั้น (3) ไม่ต้องแสดงเอกสารหลักฐานในการ hedge หากเป็นลูกค้าที่ธนาคารรู้จักเป็นอย่างดี หรือ Know Your Business (KYB) นอกจากนี้ ยังได้มีการผ่อนคลายนเกณฑ์การทำธุรกรรมของนิติบุคคลต่างชาติ (Non-resident: NR) ที่มาทำธุรกรรมในไทยภายใต้โครงการ Non-resident qualified company (NRQC) ให้ทำธุรกรรมได้คล่องตัวขึ้น ซึ่งช่วยให้ตลาดเงินตราต่างประเทศบ้านเรามีสภาพคล่องมากขึ้น

ผลจากการสนับสนุนให้ภาคธุรกิจบริหารความเสี่ยงอัตราแลกเปลี่ยนมาต่อเนื่อง

จากที่แบงก์ชาติได้ผลักดันนโยบายต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาอย่างต่อเนื่องนั้น ปัจจุบันก็เริ่มเห็นผลมากขึ้นในหลายด้าน ทั้งผู้ประกอบการไทยรู้จักคุ้นเคยกับการใช้บัญชี FCD มากขึ้น ดูได้จากสัดส่วนการใช้บัญชี FCD ช่วงปี 2018 ถึงเดือนมิถุนายน 2022 ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในแต่ละปี (รูปที่ 1)

รูปที่ 1: สัดส่วนมูลค่าธุรกรรมเงินตราต่างประเทศของผู้ประกอบการไทยเพื่อค่าสินค้าและบริการ ปี 2018 -2022

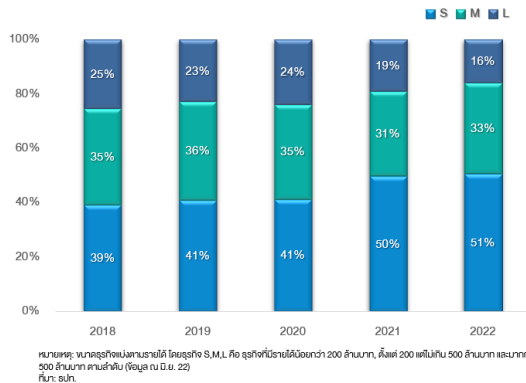

ขณะเดียวกันต้นทุนการทำธุรกรรมป้องกันความเสี่ยงของ SMEs ก็ลดลง สะท้อนจากการเปลี่ยนแปลงการกระจายตัวของส่วนต่างของ forward point ที่ระยะ 3 เดือนที่ธนาคารคิดจากผู้ส่งออก เทียบกับที่ธนาคารทำในตลาดเงินตราต่างประเทศ (Interbank) ของช่วงปี 2017 กับช่วงปี 2021 ถึงเดือนมีนาคม 2022 (รูปที่ 2) พบว่า ส่วนต่าง forward point ของ SMEs ปรับลดลงมาอยู่ใกล้เคียงกับของผู้ประกอบการรายใหญ่มากขึ้น ซึ่ง

ส่วนหนึ่งเป็นผลจากนโยบายของแบงก์ชาติที่มุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างตลาดเป็นสำคัญ ทั้งจากการเพิ่มผู้เล่นผ่านโครงการ NROC ที่ทำให้สภาพคล่องในตลาดเงินตราต่างประเทศดีขึ้น และจากการเพิ่มการแข่งขันระหว่างธนาคาร ผ่านการเผยแพร่ข้อมูล forward point บนหน้าเว็บไซต์ของแบงก์ชาติเอง ก็ช่วยให้ผู้ประกอบการมีข้อมูลในการต่อรองมากขึ้น

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการรายใหม่ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ประกอบการรายเล็ก สามารถเข้าถึงธุรกรรมป้องกันความเสี่ยงแลกเปลี่ยนได้ง่ายขึ้น และมีจำนวนเยอะขึ้นเทียบกับอดีต (รูปที่ 3) ซึ่งผลจากการทำนโยบายเหล่านี้ถือเป็นสัญญาณที่ดีที่จะบอกได้ นโยบายที่ทำนั้นมาถูกทาง สามารถช่วยผู้ประกอบการไทยได้ และควรค่าแก่การทำ

รูปที่ 3: จำนวนผู้ประกอบการรายใหม่ที่มีการเข้าทำธุรกรรม forward

อัตรา
เมื่อ
ว่า
ถ้า

บทส่งท้าย

ความพยายามในการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการดูแลตัวเองเรื่องค่าเงิน ที่ทำมาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้ประกอบการสนใจป้องกันความเสี่ยงอัตราแลกเปลี่ยนกันมากขึ้น อย่างไรก็ตาม พบว่า ผู้ประกอบการขนาดเล็กยังมีสัดส่วนการบริหารความเสี่ยงอัตราแลกเปลี่ยนที่น้อยกว่าเทียบกับผู้ประกอบการรายใหญ่ ส่วนหนึ่งอาจเพราะอยากมีโอกาสได้กำไรเพิ่มหากคาดการณ์ค่าเงินบาทถูกทาง ติดปัญหาการเข้าถึงธนาคาร หรือเชื่อว่าแบงก์ชาติคอยดูแลค่าเงินบาทอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นโจทย์ที่แบงก์ชาติต้องหาทาง crack ต่อไป ควบคู่ไปกับสื่อสารให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันเพื่อปรับพฤติกรรมและสร้างวินัยในการป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน

สุดท้ายนี้ หากเราเปรียบเทียบจากค่าเงินบาทเป็นเหมือนโควิด 19 การบริหารความเสี่ยงอัตราแลกเปลี่ยนจะเป็นเสมือนวัคซีนป้องกันโรค ที่ช่วยบรรเทาผลกระทบได้มากกว่าคนที่ไม่ฉีดวัคซีนเลย ในระยะต่อไปคงปฏิเสธไม่ได้ว่าเราต้องอยู่กับความผันผวนที่สูงขึ้นและนานขึ้น เปรียบเหมือนโรคที่พัฒนาสายพันธุ์ให้แกร่งขึ้น เสถียรภาพของเศรษฐกิจโดยรวม จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากหน่วยเศรษฐกิจแต่ละหน่วยยังไม่แข็งแรง ดังนั้น จึงขอเชิญชวนโดยเฉพาะผู้ประกอบการได้สร้างภูมิคุ้มกันให้ตัวเองห่างไกลจากผลกระทบค่าเงิน ด้วยการรับวัคซีนการบริหารความเสี่ยงอัตราแลกเปลี่ยนกันเสียแต่วันนี้ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันแบบมวลรวมให้แก่เศรษฐกิจไทยสืบไป

บทความนี้เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคล ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทย